

„Ukázat celé panorama“

Rozhovor s Markem Lasotou a Tadeuszem Isakowiczem-Zaleským
o zkoumání komunistické minulosti v Polsku

PETR BLAŽEK – RUDOLF VÉVODA

Ředitel krakovské pobočky Ústavu národní paměti historik Marek Lasota a katolický kněz Tadeusz Isakowicz-Zaleski v březnu letošního roku zavítali v doprovodu novináře Wojciecha Bonowicze do Prahy. Součástí jejich cesty byla například veřejná diskuse v Polském centru v Praze či setkání s pomocným pražským biskupem Václavem Malým. Během jejich návštěvy Ústavu pro studium totalitních režimů jsme s nimi hovořili o Ústavu národní paměti, lustracích duchovenstva, roce 1968 a ozbrojeném hnutí odporu v zakladatelském období komunistického režimu v Polsku.

Zabýváte se činností zvláštních služeb proti katolické církvi. Co je podle vás hlavním přínosem existence IPN v této oblasti?

Lasota: Všem bylo jasné, že katolická církev v Polsku představovala pro komunisty nejnebezpečnějšího a nejhroživějšího protivníka. Teprve po otevření archívů někdejších bezpečnostních služeb se ozřejmil rozsah tohoto boje. Lze říci, že tajné služby PLR většinu svého úsilí vložily do boje s církví, s duchovenstvem, s biskupy. Teprve od poloviny 70. let, kdy se začala objevovat politická opozice, jako byla Konfederace nezávislého Polska, musely být síly nasměrovány do boje s opozicí, ale i v 70. a 80. letech zůstávala církev z pohledu moci nejnebezpečnějším protivníkem, s kterým neustále bojovala. Poznání je dnes díky dokumentům, které se nacházejí v IPN, stále hlubší a bohatší. Poznáváme složitost mechanismů boje s církví.

Isakowicz-Zaleski: Pro Poláky je důležitá historie let 1944 až 1989. Ne-

máme se za co stydět, protože katolická církev i společnost kladly odpor komunistickému systému. Odpůrci lustrací chtějí ukázat zveřejňování té historie jako něco špatného, jako by šlo jen o informace o negativních stránkách společnosti a církve. Je to úplně naopak. Archívy, které se nacházejí v IPN, ukazují především pozitivní postoje. Devadesát procent duchovních se nejenže nedalo zverbovat, ale zachovalo se hrdinně. Někteří kněží a biskupové říkají, že je potřeba to na padesát let zalít betonem, spálit. Tím bychom ale přišli o svědectví o velice pěkných stránkách katolické církve. Zastávám názor, že se má všechno zveřejnit, ale v příslušných proporcích. Historický výzkum slouží dobru společnosti i církve.

Případy některých kněží měly velký ohlas i v zahraničí – mám na mysli otce Hejma, profesora Czajkowského nebo arcibiskupa Wielguse. Změnil se od začátku

lustrací duchovenstva postoj polské společnosti a církve k nim? Je kolem toho stále tolik emocí?

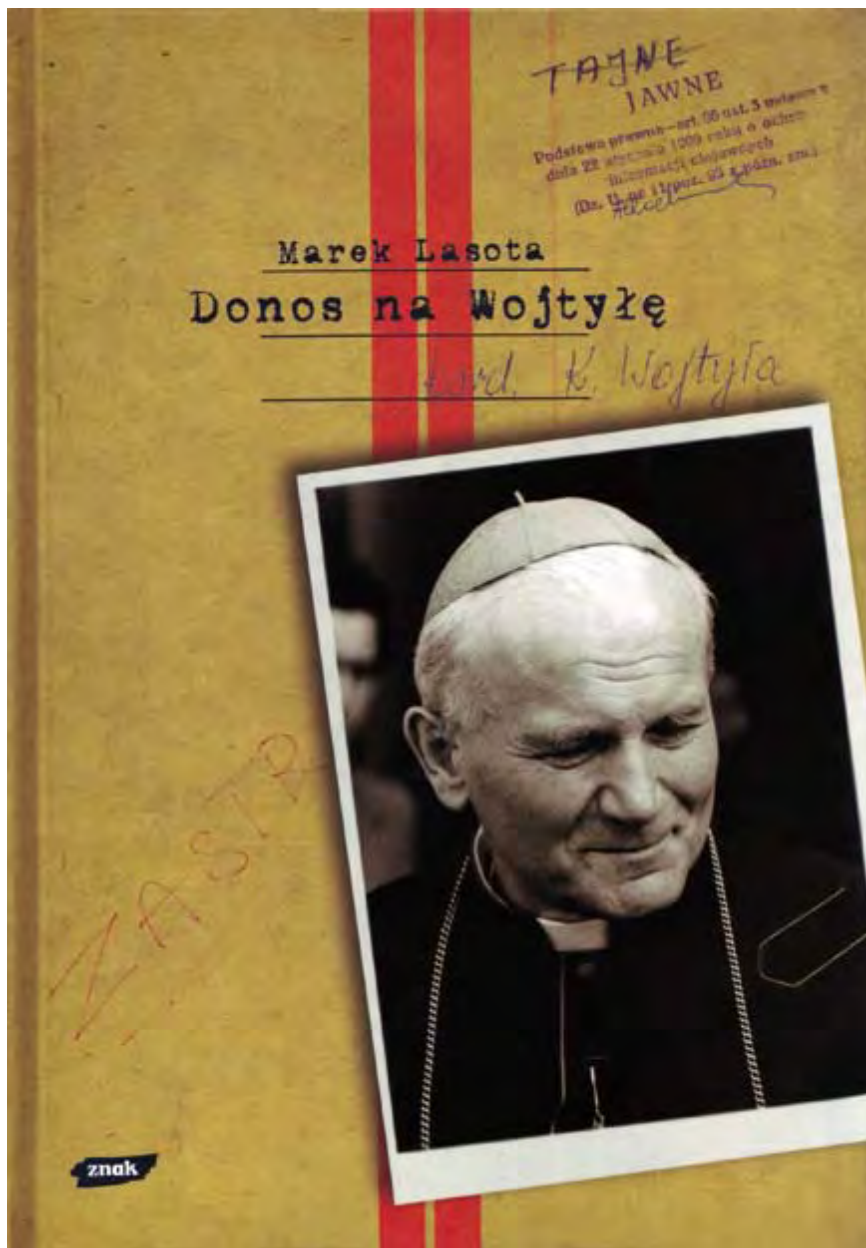
Lasota: Myslím, že emoce už opadly. Otázky kolem lustrací duchovenstva měly tak silnou rezonanci proto, že církev se v Polsku se těší velké důvěře, a proto všechny informace, které se týkají zrady, jíž se dopustili jednotliví členové církve, vyvolávaly takové emoce. Není náhodné, že v této nevelké skupině se ocitli buď duchovní, kteří rozvíjeli církevní kariéru, anebo měli vědecké ambice. Vzbuzuje to obavy, zda jejich kariéry nejsou výsledkem loajality vůči komunistické moci.

Isakowicz-Zaleski: Nesmíme zapomenout na proporce. Vezmeme-li v úvahu obrovské prostředky, které nasadila tajná služba, výsledný efekt není pro ni vůbec pozitivní. Je třeba vědět, že každý klerik měl od okamžiku zahájení svých studií založený svazek. Klérus byl tedy jedinou skupinou

v Polsku, která byla sledována ze sta procent. Mezi dvanácti apoštoly byl jeden Jidáš, což představuje 8,3 %. Tyto proporce tedy trvají dva tisíce let. Jednou krajností je dělat z těch deseti procent lacinou senzaci a představovat jenom negativa. Druhá krajnost představuje tvrzení, že pozitivní hodnocení zasluhuje sto procent duchovních – je to vlastně falšování dat. Ve své knize *Kněží a StB* ukazují panorama postojů – od kněží, kteří odmítli spolupráci a byli perzekuováni, přes kněze, kteří na spolupráci přistoupili, ale později ji vypověděli, až po skutečné tajné spolupracovníky. Ale i mezi nimi je možno rozlišovat – ne každý škodil stejně. Emoce přicházejí jenom tehdy, jestliže se někdo pokouší těmi dokumenty manipulovat.

Jaké jsou výsledky práce církevní komisi, které byly k otázce spolupracovníků z řad duchovenstva zřízeny v jednotlivých diecézích a arcidiecézích?

Isakowicz-Zaleski: Po založení Ústavu národní paměti vznikly tyto komise jenom ve čtyřech diecézích z čtyřiceti pěti. Založení celopolské komise se velmi protahovalo. Když po smrti Jana Pavla II. předseda IPN Leon Kieres informoval o prvním známém případě, tedy o otci Konradovi Hejmovi, spustila se lavina, církev byla nepřipravena. V morální teologii se to označuje jako „hřích nedbalosti“. V roce 1990 – vím to z vyprávění arcibiskupa Tadeusze Gocłowského – byl episkopát informován tehdejším tajemníkem biskupské konference arcibiskupem Bronisławem Dąbrowským, že taková dokumentace existuje, arcibiskup Dąbrowski přinesl sešit se jmény nejvýznamnějších agentů a ukázal jej biskupům. Bylo ovšem upuštěno od reakce, s předpokladem, že ta záležitost nikdy nevyjde na světlo. Ze zmíněných čtyř komisí žádná nic nezveřejnila – například v tarnovské diecézi se za osm nebo devět let neobjevila žádná publikace. Když jsem v únoru 2006 veřejně mluvil

Obálka knihy Marka Lasoty (*Udání na Wojtyłu. Karol Wojtyła ve svazcích Státní bezpečnosti*)

o potřebě „autolustrace“ – o tu mi totiž vždycky šlo –, vytvořila krakovská arcidiecéze komisi, která později zveřejnila dva svazky dokumentů. Teprve záležitost arcibiskupa Wielguse, která propukla v lednu 2007, způsobila, že na pokyn Vatikánu všechny diecéze založily svoje komise. Některé skutečně pracují – například polská komise zveřejni-

la už druhý svazek dokumentů, což považuji za dobrou cestu. Naproti tomu jiné, zdvořile řečeno, vůbec nespěchají. Církev založila celopolskou komisi k lustraci samotných biskupů, až dosud však nebyly zveřejněny žádné údaje. Navíc byla založena nová komise, eticko-právní, která – abych tak řekl – změkčila problém, když. 22. listopadu 2007

Marek Lasota a Tadeusz Isakowicz-Zaleski na besedě v Polském institutu v Praze 3. dubna 2008

Foto: Petr Blažek

prohlásila, že nikdo z biskupů nebyl tajným spolupracovníkem, někteří byli pouze „neopatrní“. Ve své knize uvádám 130 osob pod plnými jmény, z toho pět biskupů. Žádný z nich se během celého následujícího roku se neobrátil na soud - ani na civilní, ani na církevní. V tuto chvíli už uplynula roční lhůta. Je to uznání, že to, co je napsáno, je pravda.

Lasota: Ty dva svazky, o kterých se zmiňoval otec Zaleski, jsou dílem historiků z Fakulty historie Papežské teologické akademie v Krakově a krakovské pobočky IPN. Při prezentaci prvního svazku, která proběhla před rokem, krakovský pomocný biskup Jan Szkodoń prohlásil, že ty dva svazky je potřeba chápat jako hlas kardinála Dziwisze. Autoři jednotlivých kapitol jdou přitom často cestami, kterými před nimi šel už otec Zaleski. Někdo překračuje bariéry - a jiní jdou v jeho šlépějích.

Biskup Szkodoń je jedním z biskupů, o kterých se zmiňujete v knize „Kněží a StB“....

Isakowicz-Zaleski: Ano. Byly podniknuty pokusy ho naverbovat. Neexistuje jeho svazek, ale v jiných svazcích jsou doloženy zmínky o tom, že polská rozvědka rezignovala na pokusy ho získat, protože shledala, že k tomu není ochoten. To je specifická záležitost, že mnoho svazků nemáme, ale jiné svazky uchovávají různé fragmenty, které buď potvrzují nevinu, nebo naopak.

Pražské jaro bylo mezníkem polsko-československých vztahů po válce. Nalezli jste nějaké materiály, z kterých by bylo možno soudit, jaký ohlas měly československé události mezi klérem krakovské arcidiecéze a jaký na ně měl názor kardinál Karol Wojtyła? Ptám se i proto, že stanovisko kardinála Stefana Wyszyńského je známé - on se domníval, že není spravedlivé Gomulkovu hodnotit přísně, protože údajně jednal pod tlakem sovětského vedení...

Lasota: Ano, jsou stopy. Pro Poláky to byla velmi traumatizující událost z jednoduchého důvodu: byli jsme vtaženi do agrese proti přátelům - při propagandistické kroužkové cloně, v jejímž rámci moc žvanila nesmysly o nutnos-

ti vojenského zásahu proti Československu. Postoj polské společnosti byl rozhodně jiný, a to se samozřejmě odrazilo i v mínění církve. Je třeba mít na paměti, že rok 1968 je velmi významný i pro Polsko samotné. V březnu došlo k událostem, které byly rovněž předmětem zájmu episkopátu. V jednom dokumentu je záznam z rozhovoru kardinála Wojtyły s jeho spolupracovníky, který proběhl v říjnu. Šlo o osoby z časopisu *Tygodnik Powszechny*. Jedním z témat byly události v Československu. Wojtyła to pojímal jako konflikt mezi komunistickými vládami, který se netýká společnosti. On samozřejmě vždycky zdůrazňoval svoji solidaritu s primasem Wyszyńským, nicméně z uvedeného vyplývá, že to pojímal odlišně: že je to hádka mimo nás, s kterou nemáme nic společného. Nemáme vliv na to, o čem rozhodl Gomulka, a jediné, co se v takové situaci dá dělat, je získávat informace.

Primas Wyszyński měl takový sklon, typický pro mimořádné lidi, vidět v lidech to dobré. Dokonce v Bierutovi se snažil vidět něco dobrého. V době, kdy byl ještě internován a dozvěděl se o Bierutově smrti, tak se

modlil. Ve svých *Věžeňských zápiscích* se zmiňuje, že se mu v onu noc o Bierutovi zdálo. Měl tedy sklon k široce pojatému křesťanskému milosrdenství, a proto je možné, že si přál, aby Gomulka byl polským vlastencem, přestože je komunista, a že byl přinucen k onomu hanebnému aktu polské účasti. Nešlo samozřejmě o Polsko, ale o PLR. Byl to nedůstojný akt agrese proti sousední zemi, proti přátelům.

Isakowicz-Zaleski: Rád bych se zmínil o jedné záležitosti, která souvisí s tématem Československa. V dokumentech krakovské pobočky IPN se nachází velmi bohatá dokumentace týkající se všech tří cest papeže Jana Pavla II. do Polska v letech 1979, 1983 a 1987, pod krycími názvy „Léto 1979“, „Červánky“ a „Červánky II“. Velmi často jsou tam zmínky o poutnících z Československa, kteří přijížděli do Polska a které rozpracovávala polská Státní bezpečnost. Nacházejí se tam rovněž informace o polských kontaktech církve v Československu vůbec. Existovala vzájemná výměna informací mezi bezpečnostními službami Polska a Československa o občanech, kteří udržovali tyto kontakty. Známý je případ otce Piotra Rostworowského, převora benediktinského kláštera v Tyńci u Krakova, který ukrýval dvě československé občanky, jimž se snažil pomoci za hranice. Šlo o Annu Otýpkovou a její dceru. V benediktinském řádu bohužel byli agenti a otec Rostworowski byl v důsledku udání spolu s oběma Češkami zatčen a poslán do vězení. Je hodně informací o farnostech se slovenským obyvatelstvem na Spiši a Oravě. Polská Státní bezpečnost nerozlišovala mezi Čechy a Slováky – s výjimkou Oravy, kde byly manipulovány polsko-slovenské konflikty ve farnostech, a to dokonce v roce 1989, když se probouzelo slovenské hnutí a lidé se dožadovali mše svaté ve slovenštině.

Při četbě knihy Udání na Wojtyłu nás zaujalo, že v dokumentech polské

Marek Lasota (*14. květen 1960, Olkusz), polský historik a publicista

V roce 1984 absolvoval Jagellonskou univerzitu v Krakově, obor polská filologie. V letech 1982–1984 studoval jako doktorand na Katedře církevní historie Papežské teologické akademii v Krakově. V letech 1978 spolupracoval s opozičním Studentským výborem solidarity (NSZ). V roce 1980 se podílel na vytvoření Nezávislého sdružení studentů na Jagellonské univerzitě a po vyhlášení válečného stavu v prosinci 1981 se stal členem vedení Krakovského výkonného výboru NSZ. V roce 1989 pracoval v informační sekci malopolského výboru NSZ „Solidarność“. V roce 1991 byl ve volbách zvolen poslancem (za volební koalici Porozumienie Obywatelskie Centrum). V letech 1995–1996 pracoval na ministerstvu vnitra, poté byl ředitelem Katolického lycea (Dąbrowa Górnicza). Od roku 2000 působil jako historik v krakovské pobočce Ústavu národní paměti, v říjnu 2007 byl jmenován jejím ředitelem. Autor řady článků věnovaných komunistické represí proti katolické církvi v PLR, spoluautor knih *Kościół zraniony. Proces księdza Lelity i sprawa kurii krakowskiej* (2003) a *Polska. Historia 1943-2003* (2003). V roce 2006 publikoval historickou studii *Donos Na Wojtyłę. Karol Wojtyła w teckach bezpieki*.

Státní bezpečnosti se jméno Karola Wojtyły poprvé objevuje v souvislosti s činností ozbrojeného protikomunistického podzemí v letech 1945–1946. Je to téma u nás nyní hodně diskutované. Co lze říci o postoji polské společnosti, a zejména katolické církve k ozbrojenému odporu vůči komunismu v jeho zakladatelské fázi?

Lasota: Represe proti církvi ve stalinšském období 40. a počátku 50. let vyplývaly zejména ze skutečnosti, že polští kněží a biskupové podporovali antikomunistické podzemí. Odhaduje se, že v roce 1950 bylo kolem tisíce duchovních ve vězeních, ne jeden obdržel trest smrti a ty rozsudky byly vykonány. Je možno připomenout jezuitu Władysława Gurgacze, Michała Rapacze z Krakovska, kterého komunisté uprostřed noci vyvěkli v noci z fary a ubili ho o několik desítek metrů dál v lese. Kněz Michał Filipiec z Rzeszowa byl rovněž ubit Státní bezpečností za to, že podporoval ozbrojené hnutí odporu. Obraz je tedy jasný. V arcibiskupském paláci kardinála Sapiehy v Krakově na Františkánské ulici se nacházelo kontaktní místo Národních branných sil – antikomunistické ozbrojené organizace.

Podvědomí společnosti o ozbrojeném antikomunistickém podzemí je

dnes ovšem velmi chudé. My se to samozřejmě snažíme měnit. Používá se označení „prokletí vojáci“, což vystihuje situaci. Komunistická propaganda udělala svoje, celých čtyřicet let se mluvilo o „bandách“. Ti lidé byli označováni za bandity, kteří rabovali a okrádali nevinné, slušné a poctivě pracující komunisty ve veřejné službě. To se dodnes vrací jako ozvěna. Jan Tomasz Gross vydává *Strach*, ve kterém mluví o zabíjení Židů ozbrojeným hnutím odporu. Jenže oni tehdy nestříleli na Židy, nýbrž na funkcionáře Polské dělnické strany nebo Státní bezpečnosti, na polské komunisty, kteří byli v některých případech židovské národnosti. Je to tedy úplně jiná historie. Snahou IPN je ukázat, že pro Poláky válka neskončila 8. května 1945. Ona skončila - jak to před třemi lety řekl polský ministr zahraničních věcí v OSN - v roce 1989.

Jaký je názor kněze na ozbrojený odpor z hlediska teologie?

Isakowicz-Zaleski: Jde vlastně o postoj křesťanství k válce jako takové. Morální teologie pracuje s pojmy spravedlivé a nespravedlivé války. Obrana země v roce 1939, kdy do Polska vtrhli Němci i Rusové, byla spravedlivou válkou. Setkal jsem se s míněním, že je těžké hodnotit události po roce 1945, kdy jednu okupaci Polska nahradila druhá. Mnoho

lidí, kteří pracovali po roce 1945 v podzemí, v něm bylo aktivních z vlasteneckých důvodů, v obraně spravedlivých hodnot. I na druhé straně se ovšem odehrávala drama, když byli branci začleňováni v rámci Velitelství vnitřní bezpečnosti do Vojsk ministerstva vnitra. Byl bych velmi opatrný v zevšeobecnování. Poláci po roce 1944 umírali jako příslušníci Polské lidové armády i ozbrojených skupin. A jinak je třeba hodnotit lidi, kteří dobrovolně vstupovali do řad Státní bezpečnosti – ti přesně věděli, o co jde.

Jak si vysvětlit, že vaše Kněžství a Státní bezpečnost byla nedůvěřivě komentována a kritizována ještě předtím, než vyšla? Mám na mysli například mínění Petera Rainy...

Isakowicz-Zaleski: Jsou tři důvody. Za prvé, zveřejňování dokumentů IPN vyvolává kontroverze ve společnosti i v církvi. Církev v tomto ohledu podléhá stejným mechanismům. Za druhé, tajní spolupracovníci jsou nadále činní ve strukturách katolické církve, a mají tedy pochopitelné důvody požadovat, aby se tak nedělo. Třetím faktorem je tento: část lidí se domnívá, že zveřejňování těchto dokumentů vrhá špatné světlo na církev.

Já se s těmito názory neztotožňuji. Naopak, ukázat celé panorama je pro církev pozitivní věc. Těžko polemizovat s Peterem Rainou – ukázalo se, že jeho žena byla tajným spolupracovníkem a donášela na něj. On se po zveřejnění této záležitosti odmlčel. Napsal o tom knihu, ale už se neangažoval v diskusích kolem lustrací. Zajímavá je Rainova edice dokumentů k otci Hejmovi. Brání Hejma, ale zveřejněním dokumentace de facto potvrzuje jeho spolupráci s tajnými službami.

Byl jste, otče, aktivní v opozici už od 70. let. V roce 1985 jste byl napaden „neznámými pachateli“. Proč jste se vlastně angažoval na straně opozice?

**Tadeusz Isakowicz-Zaleski (*7. září 1956, Krakov)
polský kněz a opoziční aktivista**

V letech 1975-1984 vystudoval Papežskou teologickou akademii v Krakově, na kněze byl vysvěcen v roce 1983, poté působil jako kaplan v duchovní správě. Počátek jeho opozičních aktivit spadá do doby výkonu vojenské služby v Brzegu Opolském (1975-1977), během níž protestoval proti politické indoktrinaci, hájil právo účastnit se bohoslužeb a formou hladovky se ohrazoval proti odebírání duchovní literatury. V osmdesátých letech mezi duchovenstvem kolportoval samizdatový tisk, do kterého sám přispíval. Byl opakovaně zadržován na 48 hodin, v roce 1985 byl dvakrát brutálně napaden „neznámými pachateli“. Organizoval setkání nezávislých iniciativ, v Krakově-Mistrzejovicích úzce spolupracoval s aktivistou NSZZ „Solidarność“ knězem Kazimierzem Jancarzem (1947-1993), sloužil čtvrtletní „bohoslužby za vlast“, hojně navštěvované věřícími. V roce 1988 se účastnil stávek v Leninově hutě a pomáhal v Mistrzejovicích organizovat Mezinárodní konferenci o lidských právech, na níž přijeli i představitelé opozice z Československa. Po roce 1989 působil v několika nadacích, v roce 1997 byl jmenován čestným kanovníkem krakovské kurie, této hodnosti se však v roce 2007 vzdal. Věnuje se mj. práci s mentálně postiženými a s arménskou komunitou v Polsku, ke které sám náleží. V posledních letech vzbudil ohlas jeho zájem o otázky spolupráce duchovenstva s tajnou policií. V roce 2007 v krakovském nakladatelství Znak k tomuto tématu zveřejnil knihu *Księża wobec bezpieki*. Jeho životní osudy zachycuje kniha rozhovorů s novinářem Wojciechem Bonowiczem *Moje życie nielegalne* (Krakov 2008).

Jaké jsou vaše nejsilnější zážitky z té doby?

Isakowicz-Zaleski: Píšu o tom ve své druhé knize *Můj nelegální život*. Do roku 1990 jsem s ohledem na svoji angažovanost na straně Solidarity a na činnost v nezávislých nakladatelstvích byl „nelegální“ pro státní moc. Po roce 2005, kdy jsem se seznámil s dokumenty akty IPN, jsem se stal „nelegálem“ pro představitele církve. Ty dva útoky na moji osobu byly podle mého názoru absolutně spojené s mými kontakty se zesnulým knězem Karzimirzem Jancarzem. V roce 1990 jsem se domníval, že se uzavřela jedna kapitola historie mého života, protože existuje svobodně zvolený Sejm, byla obnovena svoboda slova, a že se těmito tématy budou zabývat novináři a historikové. V roce 1991 se na krakovskou prokuraturu dostala záležitost těch dvou útoků z 80. let a prokurátorka napsala tehdejšímu ministrovi vnitra Andrzejovi Milczanowskému, zda se dochovaly nějaké dokumenty Státní bezpečnosti v mojí věci. Odpověděl, že jsou dochovány pouze dva nevýznamné listy papíru. Jaký byl můj údiv, když jsem v říjnu 2005 obdržel materiály k mojí osobě – pět set stran dokumentů a videokazeta! V prosinci

2007 mě ředitel informoval, že se našlo dalších pět set stran. Že to bylo zničeno a spáleno, jsou jen mýty. Svazek, který StB vedla na mě – byl to spis prověřované osoby s krycím jménem „Jonáš“ – se dodnes nenašel. Je ale mnoho fragmentů v jiných svazcích. Ze sta procent se dochovala pasová agenda ve které je ke mně hodně poznámek – v roce 1983 mi nebyl umožněn výjezd do zahraničí na studia. Je hodně hlášení, mezi nimiž je nejzávažnější hlášení na mého psa. Aktivisté Solidarity mi koupili psa obránáře a pracovníky bezpečnosti to zajímalo. Bylo zaznamenáno: jak tráví čas, kdo ho koupil, a kdyby pes dodnes žil, měl by statut poškozené osoby v IPN. Ukazuje to detailnost i účinnost hlášení. Například tajný spolupracovník o pseudonymu „Jarek“, který byl klerikem, vypracoval tolik udání, že dnes je možno otevírat mnoho věcí jen na jejich základě. A nakonec – rozhovory s taxikáři. Nedokázal jsem si představit, kolik informací ti taxikáři udělovali bezpečnostním službám. Ten aparát byl nepravděpodobně rozrostlý. Byla to obrovská mašinerie.

Je možný přístup k osobním spisům funkcionářů StB?

Isakowicz-Zaleski: Ano, ovšem. Problém je v tom, že existuje dvojitý statut přístupu k dokumentům IPN. Údaje, které dostává „poškozená osoba“, jsou začerněné. Já mám 65 začerněných míst, jsou tam čísla, musím žádat o jejich ztotožnění. Je to stálá procedura. Naproti tomu dostanu-li stejné dokumenty jako historik a badatel, dostávám je kompletní, s výjimkou chráněných skutečností.

Co bylo při práci nad knihou Udání na Wojtyłu nejvíc šokující a překvapivé?

Lasota: Rozsah těch zájmů. Jak už jsem řekl, byli jsme si vědomi, že tyto aktivity existovaly, že proti církvi se vedl boj a že Karol Wojtyła byl vzhledem ke svému postavení předmětem takového zájmu - je možno říci, že po kardinálovi Wyszyńském byl druhou nejvýznamnější postavou - ale šíře toho zájmu nás zaskočila. Neexistuje svazek Karola Wojtyły, ale jak už připomenul otec Zaleski, mnohé lze rekonstruovat na základě údajů získaných z jiných materiálů. Komunisté správně rozeznali ohrožení, které pro ně představoval Karol Wojtyła, a dokázali odhadnout průběh jeho další kariéry. V dokumentech ze 70. let je vidět, že tyto prognózy jsou stále cílenější, lépe opřené o detailní analýzu faktů. Bez ohledu na přesnost pozorování jeho osoby a trefnost odhadu jeho kariéry se však komunistický systém, krátce řečeno, ukázal jako bezmocný vůči jedinému člověku. Metaforicky řečeno, vše se rozplynulo spolu s dýmem nad Sixtinskou kaplí.

Otázky kladli

Petr Blažek a Rudolf Vévoda

Ústav národní paměti – Komise stíhání zločinů proti polskému národu (IPN - Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)

Ústav byl vytvořen 19. ledna 1999 na základě zákona přijatého 18. prosince 1998. Cílem této státní organizace je shromáždit, uspořádat a zpřístup-

Obálka knihy P. Tadeusze Isakowicze-Zaleského (*Kněží a Státní bezpečnost*)

ňovat dokumenty bezpečnostních aparátů (působících na polském území od 22. července 1944 do 31. prosince 1989), provádět vyšetřování nacistických a komunistických zločinů a uskutečňovat vzdělávací aktivity. Vedle varšavského ústředí

působí nyní celkem jedenáct poboček a sedm delegatur IPN po celém Polsku. V čele Ústavu národní paměti stojí předseda volený polským Sejmem. V prosinci 2005 byl do člena IPN zvolen dr. hab. Janusz Kurtyka. www.ipn.gov.pl